

RIKSDAGENS PROTOKÖLL.

1897. Andra Kammaren. N:o 45.

Torsdagen den 13 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 6 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogs till en början bevillningsutskottets memorial n:o 23, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 31 § i det förslag till förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst, som af bevillningsutskottet i dess betänkande n:o 19 blifvit framlagdt.

Ordet begärdes af herr Fredholm, som yttrade: På sätt kammaren af utskottets motivering torde finna, omhandlar denna 31 § eftertaxering. Då nu Första Kammaren afslagit samma 31 §, men Andra Kammaren bifallit den, hemställer utskottet, att Andra Kammaren ville, med frånträdande af sitt förut fattade beslut, biträda Första Kammarens beslut i frågan. Eftertaxeringen står nemligen i närmaste samband med införande af obligatorisk sjelfdeklaration, och då frågan om denna förfallit för denna Riksdag, så torde kammaren finna önskvärdheten af, att kammaren ville gå till väga på sätt utskottet hemställt, hvarför jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3.

Föredrogs vidare och blefvo å nyo bordlagda bevillningsutskottets memorial och betänkanden n:is 24 och 25.

§ 4.

Härefter företogs till behandling konstitutionsutskottets utlåtande n:o 10, i anledning af väckta motioner dels om bestämmande af en gemensam dag för val af riksdagsmän i Andra Kammaren, dels ock om vissa ändringar i riksdagsordningens bestämmelser i fråga om val till Andra Kammaren.

Om bestämmande af en gemensam dag för val af riksdagsmän i Andra Kammaren.

Punkten 1.

Till konstitutionsutskottet hade Andra Kammaren hänvisat en af herr N. Wallmark väckt motion, n:o 151, deruti motionären hemställt, att Riksdagen måtte till hvilande i grundlagsenlig ordning antaga den ändring af riksdagsordningen, att val af riksdagsman i Andra Kammaren skulle verkställas andra söndagen eller, om Riksdagen så funne lämpligare, andra lördagen i september månad näst före början af de tre år, för hvilka valen gälde.

Utskottet hemställde:

att Riksdagen måtte i anledning af herr Wallmarks förevarande motion antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 15, 16 och 18 riksdagsordningen, att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

§ 15.

1. Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas *under året* näst före de tre år, för hvilka valen gälla, *å tid, som i 16 § bestämmes.*

2. Förordnar Konungen nya val eller afgår eljest riksdagsman för Andra Kammaren innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, verkställas ofördröjligen inom den valkrets, som utsett den afgångne, nytt val för den återstående tiden.

§ 16.

1. Å landet väljes riksdagsman medelst elektor. För hvarje kommun utses inför kommunalstämmans ordförande en elektor och derutöver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af ett tusen. Dessa elektorerna sammanträda *tidigast å åttonde, senast å fjortonde dagen, efter det de blifvit utsedde*, till riksdagsmannaval inför domhufvanden i den domsaga, till hvilken valkretsen hör, eller, om två domsagor äro förenade till en valkrets, inför domhufvanden i den af dessa domsagor, hvilken den största folkmängden eger.

2. I de valkretsar, som bestå af två eller flera städer, utses inför magistraten en elektor för hvarje stad och derutöver, efter folkmängden, en för hvarje fullt tal af femhundra. Dessa elektorerna sammanträda *tidigast å åttonde, senast å fjortonde dagen, efter det*

de blifvit utsedde, till riksdagsmannaval inför magistraten i den stad inom valkretsen, som största folkmängden eger.

3. Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat, varder sådant meddeladt Konungens befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner inforrdar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter thy som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas.

Om bestämmande af en gemensam dag för val af riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande, *hvilket bör ega rum å fjortonde dagen efter valdagen*, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden eger.

Anm. I händelse såväl detta förslag som ock hvad utskottet under punkterna 2:o och 6:o i sin hemställan föreslagit skulle vinna Riksdagens bifall, hopföras de godkända förslagen vid momentets slutliga affattning.

4. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

5. I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skola utses, staden på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar.

6. *Vid riksdagsmannaval, som enligt 15 § mom. 1 ega rum, verkställas så väl elektorsvalen, der medelbart valsätt användes, som riksdagsmannavalen, der omedelbart valsätt begagnas, å sista lördagen i september månad.*

§ 18.

Konungens befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för *elektors- och riksdagsmannaval* i kyrkorna kungöra. Skulle i någon församling offentlig gudstjenst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på

Om bestämmande af en gemensam dag för val af riksdagsmän i Andra Kammaren. (Forts.)

presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringsända.

Anm. I händelse såväl detta förslag som ock hvad utskottet under punkten 3:o i sin hemställan föreslagit skulle vinna Riksdagens bifall, införes härefter vid styckets slutliga affattning följande tillägg: *I kungörelse om omedelbart val i valkrets, som utgöres af två eller flera kommuner, erinras om valprotokollens ofördöjligen insändande till valförrättaren och om dagen för rösternas sammanräknande.*

För kallelse till elektorsval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgad är.

Der elektorsval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmagt meddela till riktigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

Häremot hade reservationer anmälts:

af herrar *Vahlin* och *Gyllensvärd*;

af herr *Sjöberg*, som hemställt:

att Riksdagen måtte antaga följande förändrade lydelse af utskottets förslag till mom. 6 af § 16 riksdagsordningen, att hvilatill vidare grundlagsenlig behandling:

»Vid riksdagsmannaval, som enligt 15 § mom. 1 ega rum, verkställas så väl elektorsvalen, der medelbart valsätt användes, som riksdagsmannavalen, der omedelbart valsätt begagnas, under senare hälften af september månad»;

samt af herr friherre *Barnekow*.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr friherre *Barnekow*: Herr talman! Kammaren torde finna, att det angående denna fråga rådt mycket olika meningar inom utskottet. När utskottet först började behandla frågan, var utskottet temligen enigt i, att det vore ganska önskvärdt, att man kunde få en allmän valdag för hela landet. Somliga utskottsmedlemmar uttalade sig för förslaget derom, derför att agitationerna vid valet derigenom skulle blifva mindre, andra framhöllo, att det skulle vara till gagn och nytta, derest man kunde få denna valdag betraktad såsom en allmän högtidsdag för hela riket.

Vidare kom utskottet ganska lätt öfverens derom, att, om det för hela landet skulle bli en bestämd valdag, denna borde inträffa unnder loppet af september månad. Härvid uppstod emellertid en svårighet att bestämma *hvilken* dag i september, som skulle vara valdag, då vi nu hafva dessa tvenne olika valsätt, det medelbara och det omedelbara. Men äfven derutinnan enade sig utskottet derom, att för valkretsar, der valen förrättas medelbart, dagen för väljande af elektor dertill skulle utsättas till samma dag, under hvilken man valde riksdagsmän i valkretsar, der omedelbara val ske.

Men det var egentligen, när vi kommo till frågan om hvilken veckodag skulle bestämmas för valet, som svårigheterna uppstodo. Den första dag, man talade om inom utskottet, var söndagen. Men utskottets majoritet framhöll såsom skäl emot att söndagen skulle kunna antagas såsom valdag, att det påbjödes i Sveriges riktes lag, att den sjunde dagen i veckan skulle vara hvilodag. Derför ansåg man, att man icke gerna kunde i grundlagen *ölägga* att välja på söndagen, i synnerhet på de platser, der valen kunde pågå under nästan hela dagen. Man ansåg sig icke heller kunna i strid med lagen pålägga de personer, som skola förrätta valen, att använda söndagen som arbetsdag.

Om bestämmande af en gemensam dag för val af riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

När således utskottets majoritet beslutat, att söndagen icke skulle vara valdag, återstod att bestämma, hvilken dag i veckan skulle blifva valdag. Då stötte man på ofantligt många svårigheter. För det första anfördes såsom skäl emot de första dagarne i veckan, måndag, tisdag, onsdag och torsdag, att under september månad det ofta påginge höstting under dessa dagar. Vidare framhölls, att i midten och i slutet af månaden inträffade landsting. Derför ansåg man dessa första dagar i veckan icke vara lämpliga.

Då återstodo således de senare två dagarne i veckan, fredagen och lördagen. Af dessa båda dagar har utskottet, såsom herrarne finna, beslutit sig för att antaga lördagen, den sista lördagen i september månad.

Hvad nu särskildt beträffar bestämmandet af en valdag, så anser jag för min del, att — äfven om man har den uppfattningen, att man ej i lagen kan införa bestämmelsen, att valen skola ske på söndag — så är det mycket fråga, om man skall *beröfva* valkretsar rättighet att välja på söndag, de valkretsar, som hittills hafva valt på söndag. Detta kan så mycket mer sättas i fråga, som en ledamot af utskottet upplyste om, att i hans valkrets man valt på söndag och gjort detta till allmän belåtenhet.

Vidare hvad lördagen beträffar, sista lördagen i september månad, så har jag emot densamma den anmärkningen, att den inträffar så sent på året. Om valet sker den sista lördagen i september månad och rösterna skola sammanräknas fjorton dagar derefter, så blir det i medio af oktober månad. Då skall man betänka, att när valen ske för hela riket på en gång, så komma alla klagomål in på en gång, och de blifva härigenom kanhända så fördröjda, att man icke är färdig till Riksdagens öppnande. Det var ett af skälen, att det vore bra sent på året att bestämma sig för den dagen.

Ett annat skäl mot bestämmandet af en lördag till valdag var ock det, att på många ställen i landet — särskildt vet jag, att så är förhållandet i den trakt, der jag bor — lördagen i allmänhet är en affärsdag, och det så väl för en del af landtmännen som för affärsmännen i städerna. Att välja den dagen till gemensam valdag vore därför icke riktigt. Jag vet, att man i min trakt sällan utsätter ett sammanträde på lördagen just af denna anledning.

Om bestämmande af en gemensam dag för val af riksdagsmän i Andra Kammaren.

På grund af alla dessa skäl kan jag för min del icke i det skick, hvori frågan nu föreligger, antaga detta förslag, utan ber, herr talman, att få yrka afslag å betänkandet.

Häruti instämde herr *Norberg*.

(Forts.)

Herr Sjöberg yttrade: Såsom af utskottets betänkande synes, har jag reserverat mig mot det beslut, utskottet fattat rörande 16 §. Utskottet har föreslagit, att sista lördagen i september skulle vara gemensam valdag för hela riket. Jag deremot anser, att samtliga val böra ske under senare hälften af september. Det står då valförrättaren fritt att utsätta valet på hvilken dag han vill inom senare hälften af september. Det har ju på många ställen hittills varit vanligt att förrätta valet på söndagen. Om vi nu bestämde tiden till senare hälften af september, stode det ju valförrättare fritt att kunna sätta ut valet äfven på söndag, och det blefve då ingenting bestämdt i strid mot hvad desse röstberättigade förut varit vana vid. Jag anser därför, att det vore bäst, om kammaren ville antaga den af mig afgifna, betänkandet vidfogade reservation.

Jag yrkar, herr talman, bifall till densamma.

Herr Zotterman: Jag har begärt ordet med anledning af det förslag, som utskottet framställt rörande 16 § 6 mom., att sista lördagen i september skall vara gemensam valdag. Det har redan framhållits af den förste talaren, att lördagen i allmänhet är en affärsdag. För min del anser jag, att, för den händelse detta moment skulle blifva lag, derigenom för en stor mängd valmän inom städerna deltagandet i dessa val blefve omöjliggjordt. Ty just på lördagen hafva de i allmänhet sin bästa inkomstdag; då är hvar och en bunden vid sin förrättning.

Jag vill icke vara mångordig. Jag vill endast, herr talman, på nämnda grund yrka afslag på det förslag, som här föreligger.

Herr Ljungman: Hvad nu föreliggande förslag beträffar, förhåller det sig verkligen så, som den förste talaren sade, att alla inom utskottet varit ense om fördelen af en gemensam valdag; men när det gällt att bestämma dagen, har det varit slut med enigheten. För min del skulle jag helst sett, att, i enlighet med motionärens förslag, den andra lördagen i september bestämts, såsom den mest lämpliga. Men då det långt öfvervägande flertalet inom utskottet varit för den sista lördagen i september och då det särskildt anförts, att denna vore för städerna att föredraga framför den andra, har jag ej ansett mig böra reservera mig, utan söka försvara den ståndpunkt, som flertalet intagit. Det är ju gifvet, att det är omöjligt att bestämma en dag, som för alla vore i allt tillfredsställande. Söndagen möter för starkt motstånd; den är med all säkerhet icke möjlig att genomdrifva såsom valdag här i Riksdagen. Hvad lördagen beträffar, har

man anmärkningar emot den. Förut har man föreslagit måndagen — då framställdes anmärkningar emot den. Jag är viss på, att, hvilken dag man än må välja, det alltid finnes något att invända deremot. Då emellertid ett förslag angående lördagen föreligger och denna dag flere gånger förut varit föreslagen till valdag, och då det synes, som om man icke skulle hafva så starka skäl att invända mot den sista lördagen i september, att man icke kunde enas om den, i fall man verkligen vill reformens genomförande, skall jag, herr talman, hemställa om bifall till utskottets förslag derom.

Om bestämmande af en gemensam dag för val af riksdagsmän i Andra Kammaren.

(Forts.)

Herrar Göthberg och Wallmark instämde med herr Ljungman.

Herr Andersson i Malmö: Herr talman, mine herrar! Jag har inom utskottet röstat för bifall till den föreslagna förändringen af sextonde paragrafen i riksdagsordningen och kommer äfven att göra det nu i kammaren. Jag skall bedja att få framhålla några skäl för denna min mening.

Det har ju under lång tid varit ett önskemål att få bestämd en gemensam valdag för riksdagsmannavalen till Andra Kammaren öfver hela riket. Man har till och med uttalat, att denna dag skulle blifva en nationalhögtidsdag, om jag så får säga. Men att komma öfverens om hvilken dag, som skulle vara dertill lämplig, har varit mycket svårt.

De flesta hafva uttryckt såsom sin mening, att det vore lämpligast att hålla dessa val på en söndag, och det kan nog hafva skäl för sig, emedan de flesta menniskor då hafva sin största ledighet. Men det stöter många för hufvudet att hålla valen på en sabbatsdag, och de skäl, som den förste talaren i detta afseende anförde, anser jag vara ganska talande. Det skulle ju ligga en motsägelse deri, att man i grundlagen införde en bestämmelse om riksdagsmannavalens förrättande på en söndag, då i 7 kap. 3 § strafflagen förbjödes allt arbete på sådana dagar.

Man har gjort den invändningen, att, i den händelse man förrättade valet på en söckendag, detta skulle medföra en förlust för de arbetare, som vore berättigade att och ville deltaga i valet. Detta tal tror jag dock icke har någon betydelse, ty åtminstone i det samhälle, jag tillhör, har jag ej hört talas om, att någon principal velat afdraga något på aflöningen åt hans arbetare, därför att de varit borta någon stund för deltagande i riksdagsmannaval.

Man har äfven sagt, att lördagen är den dag i veckan, då man har mest att göra. Det är visserligen sant, att så kan vara förhållandet, men jag tror ändock, att alla valmän med högst få undantag nog skola kunna slita sig lösa från sitt arbete en stund för att fullgöra denna medborgerliga pligt.

Flera invändningar hafva, såväl inom utskottet som nu i kammaren, gjorts mot utsättande af sista lördagen i september till valdag, men många skäl tala härför. Skulle man nemligen bestämma valen till någon dag i början af september, vore detta olämpligt på många

Om bestämmande af en gemensam dag för val af riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

ställen i vårt land, der skörden då ännu ej är inbergad, utan det råder stor brådska för att få in densamma. Så är deremot ej förhållandet i slutet af månaden, ty då är på de allra flesta ställen skördetiden afslutad. Vidare har emot ett förslag att bestämma valen till en lördag i början af september med rätta framstälts den invändningen, att landstingssammanträdena skulle lägga hinder i vägen därför. Ty de flesta landsting sammanträda ju på en måndag i början och i medio af månaden, och om val af riksdagsman då skulle hållas näst föregående lördag, kunde det blifva svårt för många landstingsmän att komma till landstinget på måndagen. Nu är det visserligen sant, att i åtskilliga orter landstingen sammanträda i slutet af månaden, men det kunde ju der arrangeras så, att tiden för sammanträdet flyttades tillbaka till en af de första måndagarne i september månad.

Huru jag ser saken, tror jag ej, att den dag, som konstitutionsutskottet föreslagit för valens hållande, eller den sista lördagen i september, är den för ändamålet bästa, då man ej vill eller anser mig kunna utsätta den till en söndag. För min del skall jag därför, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Petri: Jag skall bedja att få förena mig med dem, som yrkat afslag å utskottets hemställan. Dertill föranledes jag i synnerhet af det föreslagna innehållet i sjettemomentet af sextonde paragrafen. Det är nemligen fullkomligt visst och sant, att lördagen i många delar af landet skulle vara den i förevarande afseende mest olämpliga dag, man kan tänka sig, såväl för städernas som för landsbygdens invånare. Såsom förut framhållits, är lördagen en allmän affärsdag, och vi hafva icke här i landet ännu hunnit så långt, att någon fränser de privatekonomiska intressena för att fullgöra sin medborgerliga pligt i detta hänseende. Det är kanske sorgligt, att så är, men det är dock ett faktum, och det skall säkerligen dröja ganska länge, innan det blir annorlunda.

Skulle något af de väckta förslagen böra antagas, anser jag för min del, att det borde vara herr Bergs reservation, ty den berör egentligen sådana förhållanden, som afses i herr Lindblads motion, och med afseende på hvilka det kan vara nödvändigt, att några ändringar göras.

Men då jag anser, att det icke är någon brådska å färde, utan att saken kan komma igen, anhåller jag för närvarande om afslag å alltsammans.

Herr Göransson: Herr talman, mine herrar! Då jag år 1884 var motionär i föreliggande fråga, torde det tillåtas mig att nu yttra några ord.

Jag står på samma ståndpunkt nu som då; det vill säga, att jag har den öfvertygelsen, att det skulle blifva ett mycket lifligare deltagande i riksdagsmannavalen till Andra Kammaren, om det kunde

bestämmas en viss valdag för hela riket. Men det är samma svårigheter nu som då. Hvar och en uttalar önskvärdheten af en gemensam valdag, men när det gäller att enas om någon viss dag, äro meningarne vidt skilda. Det är också helt naturligt, att i ett så vidsträckt land som vårt förhållandena icke kunna vara lika öfver hela landet. Den dag, som är lämplig för en ort, är måhända olämplig för en annan. Derfor, om man skall kunna tänka på att få en gemensam valdag, måste man gifva efter något på sina särskilda ortsintressen.

Om bestämmande af en gemensam dag för val af riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

Jag föreslog vid 1884 års riksdag till valdag den första måndagen i juli månad. Konstitutionsutskottet föreslog den andra måndagen i juli månad. Sistnämnda förslag blef också förklaradt hvilande, men förkastades af 1885 års Riksdag. Anledningen till afslaget var just den, att man icke ansåg denna dag vara lämplig för alla, och särskildt vill jag minnas, att det framhölls såsom ett skäl emot denna dag, att man skulle beröfva en samhällsklass tillfälle att delta i valet, nemligen militärerna, som då skulle vara fästade vid sina mötesplatser och därför icke kunna infinna sig vid valet.

Jag har egentligen ingen förhoppning om, att Riksdagen nu heller skall kunna enas om något förslag till gemensam valdag, men jag har emellertid velat uttala min sympati för en lösning af frågan. Dock anser jag för min del, att en måndag hade varit mera lämplig än en lördag, icke allenast af det skäl, som redan framhållits, eller att åtskilliga personer så väl i städerna som på landsbygden äro hindrade af sina affärer mera på lördagen än på måndagen, utan äfven af en annan orsak, som för mig sätter måndagen framför lördagen, synnerligen hvad Norrland beträffar. Der är ofta under sommartiden en del af allmogen borta från hemmet i skogarna under hela veckor, för att icke säga flera veckor, och då skulle det ju alltid vara fördelaktigare, om de kunde få fullgöra denna sin medborgerliga pligt i början af en vecka, för att sedan hafva återstoden af veckan ledig att vara borta från hemmet.

Emellertid skall det vara mig temligen likgiltigt, vare sig det nu blir måndag eller lördag, blott man kunde enas om en gemensam dag. Jag kan dock ej underlåta att finna, att sista lördagen i september är en ganska sen tid, för den händelse klagomål öfver valet skulle komma att anföras.

Det har också här framhållits, att det skulle vara ännu fördelaktigare att bestämma valdagen till en söndag, och detta har motionären i sin motion jemväl alternativt föreslagit. Jag kan för min del, huru gerna jag än önskar en gemensam valdag, lika litet nu som jag kunde det 1884, dertill förorda en söndag. Jag tror, att det skulle ta sig ganska besynnerligt ut, om vi skulle i vår grundlag införa en bestämmelse, som för en hvar, som ville fullgöra ifrågakvarande medborgerliga skyldighet, skulle medföra det tvånget, att han måste förrätta detta val på en söndag. Det kan finnas personer, som hafva sanvetsbetänkligheter emot att förrätta valet på en söndag. Jag anser därför olämpligt att i grundlagen fastslå en sådan bestämmelse.

Om bestämmande af en gemensam dag för val af riksdagsmän i Andra Kammarén.
(Forts.)

Ett medlingsförslag skulle jag kunna vara med om, eller att bestämma valet till en annan dag, som icke är söndag, nemligen midsommardagen. Detta förslag har det ock varit fråga om förut, men det mötte samma betänkligheter, som 1884 anfördes mot förslaget att bestämma valet till andra måndagen i juli, eller att det är en hel samhällsklass, som då icke skulle kunna deltaga, nemligen militärerna.

Huru jag än ser saken, kan jag icke finna någon förhoppning om, att man skall komma till något resultat. Men jag skall i alla fall icke för min del hafva något emot att biträda det förslag, som nu föreligger, nemligen att sätta valen till sista lördagen i september, om enighet derom skulle kunna uppnås. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr Johnsson i Bollnäs: Herr talman, mine herrar! Ingen af de talare, som uppträdt och yrkat afslag på utskottets hemställan, har velat förneka önskvärdheten af, att en viss dag som valdag blefve i grundlagen bestämd. Men de hafva skilt sig åt i fråga om bestämmandet af hvilken dag, det borde vara. Den ene vill t. ex. hafva en måndag, den andre en annan veckodag. Den ene vill hafva valdagen utsatt till en tidigare del af eftersommaren, den andre återigen till en senare. Jag har ock för min del uttalat den önskan inom utskottet, att någon tidigare dag i september än den föreslagna måtte bestämmas, t. ex. en dag i andra veckan af september. Men då hafva å andra sidan olägenheter deremot framhållits; särskildt hafva representanter för städerna betonat, att det vore en tid, som för städerna vore i hög grad olämpligt att företaga dessa val. Jag tror därför, att, om man vill bestämma en viss dag som valdag, man icke allt för mycket får fästa sig vid de olägenheter, som kunna deraf uppkomma för den ena eller andra orten. Vi veta, att förhållandena på olika orter äro mycket olika — olika i stad och på land, olika å olika delar af landsbygden, särskildt hvad angår skördetiden o. s. v. Derför måste man söka taga en dag, som, i allmänhet taget, kan hafva de minsta olägenheterna. Jag tror då, att i slutet af september skörden i hufvudsak är inbergad och att man då ej kan med hänsyn till skördeförhållandena framhålla några afsevärda olägenheter.

Åtskilliga talare hafva uppträdt mot förslaget, att lördagen skulle vara valdag, och framhållit, att den dagen icke skulle vara alldeles lämplig. Jag frågar då herrarne: är det bättre såsom det är för närvarande? En valförrättare kan nu utan hänsyn till valmännens önskingar utsätta godtyckligt hvilken dag han behagar, allt efter som det passar för honom. Är det sagdt, att den dag valförrättaren utsätter, just är den lämpliga? Jag tror det ej. Är det icke då bättre, att man har fastslagit en valdag, så att man på förhand kan beräkna och veta: »den dagen hålles val»?

Hvad som för öfrigt i väsentlig mån varit bestämmande för mig, att jag anslutit mig till förslaget om en bestämd valdag, har varit, att man derigenom skulle kunna inskränka de agitationer från skilda håll, som alltid föregå valen. Om dessa agitationer kunna inskränkas till en kort tid, tror jag, att det uppväger mer än tillräckligt de olägenheter, som kunna för vissa orter vara förenade med att den föreslagna dagen blir fastslagen som valdag.

Om bestämmande af en gemensam dag för val af riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

På dessa skäl, herr talman, och utan att jag från början ställt mig så särdeles sympatisk mot förslaget, ber jag i alla fall att få yrka bifall till utskottets hemställan; och jag gör det så mycket mera, som det dock här endast är fråga om att antaga förslaget såsom hvilande. Man kan således tänka på saken och öfverväga, huruvida de olägenheter, som kunna uppstå, om denna dag blir valdag, äro så betydliga, att man bör, då frågan vid ett annat tillfälle förekommer till afgörande, förkasta förslaget. Man har ju, derigenom att man antager förslaget såsom hvilande, icke bundit sig i detta afseende. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Liljeholm, Anderson* i Hasselbol, *Ericsson* i Wallsta och *Olsson* i Ornakärr.

Herr Styrlander: Om vi se på den valstatistik, som alldeles nyss utdelats i kammaren, skola vi finna, att förlidet år 1896 på landsbygden 53 val förrättades på söndag, på lördag deremot endast 27 val. Vidare visar denna statistik, att vid 1890 års val endast 16 förrättades på söndag, vid 1893 års val 35, men nu 1896, som jag nyss nämnde, 53. Detta bevisar, att man funnit söndagen lämpligare och lämpligare år för år såsom valförrättningsdag. Skulle man nu antaga utskottets förslag, så skulle man ju beröfva alla dem, som anse det vara bra att hafva valet på en söndag, denna rättighet. Nu säger man visserligen: det är domhafvanden, som bestämmer valdagen. Det må vara sant, men naturligtvis tager valförrättaren dervid hänsyn till åsigtorna inom valkretsen, och man kan därför vara öfvertygad om, att dessa val förrättats på grund af en allmän önskan, att de skulle hållas på söndag. Då nu utskottets förslag skulle borttaga möjligheten att hålla valen på söndag, men det af statistiken framgår, att det tenderar derhän, att allt flere och flere önska, att dessa val hållas på söndag, skall jag be att få yrka afslag på utskottets hemställan.

Med herr Styrlander förenade sig herrar *Hansson* i Solberga, *Bromée, Eriksson* i Qväcklingen, *Nordin* i Sättna, *Thor, Olsson* i Åsak, *Norman, Nordin* i Hammerdal och *John Olsson*.

Herr A. Hedin: Jag anhåller att få tillkännagifva, att jag är emot ett förslag, som innebär en uppenbar orättvisa, i det att det inskränker en nyttig, hittills icke missbrukad frihet och på

Om bestämmande af en gemensam dag för val af riksdagsmän i Andra Kammaren. samma gång lägger ett svårt hinder i vägen för att komma framåt mot den reform, som en stor del af landets valkretsar visat sig önska.

för val af riksdagsmän i Andra Kammaren.

(Forts.)

Herrar Olsson i Sörnäs och Wavrinsky instämde häruti.

Herr Zotterman: Till det, jag yttrade förra gången, jag hade ordet, anser jag mig nu böra framhålla för kammaren, att jag för min del anser förslaget om val på sista lördagen i september i sig innebära en reaktion, därför att det efter min uppfattning kommer att alldeles utestänga från valet hvar och en inom handelscorpsen och den som har en rörelse och är beroende af rörelsen i städerna på lördagen, likasom ock dem från landsbygden, som behöfva resa in till staden och sköta sina affärer. Endast under den förutsättning, att denna valdag, då den återkommer endast hvar tredje år, kan blifva en allmän fridag, kan denna bestämmelse i sig innebära en frihet. I annat fall synes det mig, som om de val, hvilka komme att förrättas på grund af ett beslut i enlighet med utskottets hemställan, skulle komma att hållas under sådana omständigheter, att en stor del af städernas och landsortens mindre röstberättigade blefve uteslutna från möjligheten att deltaga i valet. Endast denna omständighet är, synes mig, ett så kraftigt skäl till afslag, att man icke behöfver betänka sig länge för att besluta sig för att instämma i ett sådant yrkande.

Herr Petersson i Dänningelanda: Äfven om det vore önskvärdt att hafva en gemensam valdag, anser jag lördagen vara den allra minst lämpliga, emedan derigenom säkerligen en stor del af landsbygdens befolkning skulle beröfvas friheten i sitt vanliga förvärf. Lördagen är torgdag i alla städer och äfven i större stationssamhällen. Då skall landsbygdens befolkning besöka dessa för att både sälja sina varor och göra sina uppköp hos handlandena. Skulle det då på samma gång vara riksdagsmannaval, blefve det omöjligt att få ombestyra dessa nödvändiga affärer såsom af ålder varit brukligt. I det fallet tror jag det är bättre att afslå utskottets hemställan och låta valdagen bestämmas efter olika ortsförhållanden. Säkerligen skola domarena, som ha i sin hand att bestämma saken, utsätta valdagen till den dag, som för hvarje ort är den lämpligaste.

Herr Johnsson i Bollnäs yttrade, att man nu kunde antaga förslaget, enär det i allt fall endast blefve förklaradt hvilande och man i alla händelser således finge ett par års tid på sig för att tänka på saken, och man kunde ju alltid sedan ändra förslaget. Men hvar-till tjänar det väl att antaga en lag, som man sedan tänker ändra? Jag tycker därför, och då denna riksdag är den första i perioden, att det icke är skäl att antaga ett så genomgripande förslag, utan att man bör tänka på saken. Anser sedan Riksdagen, att det är klokt att genomföra en dylik anordning, så ha vi ju två riksdagar

på oss under perioden, och man kan ju likaväl antaga ett dylikt förslag vid den tredje riksdagen under perioden som vid den första. Under sådana förhållanden och då jag, såsom jag först nämnde, anser lördagen vara den allra minst lämpliga dagen att bestämma till valdag, får jag yrka afslag å utskottets förslag och bifall till herr Sjöbergs reservation.

Om bestämmande af en gemensam dag för val af riksdagsmän i Andra Kammaren.
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Petersson* i Boestad, *Jönsson* i Mårarp, *Sjöberg* och *Andersson* i Löfhult.

Herr Ljungman: Gent emot hvad herr Zotterman anfört skall jag blott be att få nämna, att följden af att lördagen utsattes till valdag, naturligtvis skulle blifva den, att hvart tredje år, då val skulle ega rum, torgdagarne under sista veckan i september komme att hållas på fredagen i stället för å lördagen. Hvilken valdag, man än valde, blefve naturligtvis resultatet, att arbetare och dylika blefve hindrade att verkställa sina arbeten den stund, de aflemnade sina röstsedlar. Detta är ju något, som icke står att hjälpa, så framt valet skall ega rum en söckendag. Men jag kan icke finna något hinder för att vissa sådana göromål, som eljest ega rum en lördag, i ett dylikt fall förrättas en annan dag.

Jag anser på grund häraf den gjorda anmärkningen icke innebära tillräckligt skäl att förkasta utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner: 1:o på bifall till utskottets hemställan; 2:o på bifall till det af herr Sjöberg i hans reservation framtällda förslag; och 3:o på afslag å såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef likväl begärd och företogs, sedan till kontraposition antagits yrkandet om bifall till utskottets hemställan, enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition.

Den, som beträffande 1:a punkten i konstitutionsutskottets förvarande utlåtande n:o 10, vill, att kammaren skall afslå såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit hvad utskottet i nämnda punkt hemställt.

Omröstningen utföll med 137 ja mot 62 nej; och hade alltså kammaren afslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

Om vissa ändringar i gällande bestämmelser i fråga om val till Andra Kammaren.

Punkten 2.

Vidare hade Andra Kammaren till konstitutionsutskottet hänvisat en af herr *E. A. Lindblad* väckt motion, n:o 22, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till sådana ändringar i riksdagsordningens bestämmelser i fråga om val af riksdagsmän i Andra Kammaren, hvarigenom vissa i motionen antydda brister beträffande stadgandena om valprotokollens formulering och insändande samt förfarandet med valsedlarne måtte kunna undanröjas eller väsentligen minskas.

Under förevarande punkt hemställde nu utskottet:

att Riksdagen måtte i anledning af herr Lindblads motion antaga följande förslag till ändrad lydelse af §§ 16 och 18 riksdagsordningen, att hvilatill vidare grundlagsenlig behandling.

§ 16.

1. Å landet väljes — — — — — största folkmängden eger.
2. I de valkretsar — — — — — största folkmängden eger.
3. Kommuner, som hafva att gemensamt välja riksdagsman, ega dock begagna det omedelbara valsättet, derest flertalet af de röstberättigade så beslutar. Då förslag härom af de röstberättigade i en kommun väckes medelst beslut, fattadt inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat, varder sådant meddeladt Konungens befallningshafvande, som från öfriga till valkretsen hörande kommuner infordrar de röstberättigades röster och utfärdar kungörelse om utgången, efter thy som de flesta afgifna rösterna varit för bifall eller afslag. I sistnämnda fall kan frågan icke förr, än en tid af fem år derefter förflutit, å nyo upptagas. Beslutas åter förändringen, träder den i kraft vid det val, som näst efter en månad från kungörelsens utfärdande inträffar, och gäller för en tid af minst fem år, hvarefter beslut om dess upphörande kan på lika sätt som om dess införande fattas.

Vid de omedelbara valen afgifvas rösterna, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmas ordförande eller magistrat; och skola för rösternas sammanräknande och fullmagts utfärdande åt den, som de flesta rösterna erhållit, valprotokollen insändas, för kommunerna å landet till domhafvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden eger. *Dessa protokoll böra affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställas.*

4. I stad, der magistrat ej finnes, skall den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse eller dess ordförande taga den befattning med riksdagsmannaval, som enligt denna § samt §§ 18, 20 och 22 tillhör magistrat eller dess ordförande.

5. I stad, som har att ensam sända en eller flere riksdagsmän, förrättas valen omedelbart inför magistraten; och må, der flere riksdagsmän skola utses, staden, på sätt om val till stadsfullmäktige är stadgadt, kunna indelas i valkretsar.

Om vissa ändringar i gällande bestämmelser i fråga om val till Andra Kammaren.
(Forts.)

§ 18.

Konungens befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammaren erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra, med särskild föreskrift att elektorval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjänst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringsända.

För kallelse till elektorval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmagt meddela till riktigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet, *hvilket affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställes.*

Ann. I händelse såväl detta förslag som ock hvad utskottet under punkterna 1:o och 3:o i sin hemställan föreslagit skulle vinna Riksdagens bifall, hopföras de godkända förslagen vid paragrafernas slutliga affattning.

Vid utlåtandet fans beträffande denna hemställan fogad reservation af herr *Johnsson* i Bollnäs, som ansett, att det föreslagna tillägget till § 16 mom. 3 bort lyda: *Formulär till ledning vid dessa protokolls affattande utfärdas af Konungen*, samt att tillägget till § 18 bort lyda: *Formulär till ledning vid detta protokolls affattande utfärdas af Konungen.*»

I fråga härom anförde:

Herr *Johnsson* i Bollnäs: Jag har icke kunnat dela utskottets uppfattning beträffande de föreslagna tilläggen till 3 mom. af 16 § och till sista stycket af 18 §. Det förra lyder: »Dessa protokoll böra affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställas», det senare lyder: »hvilket affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställes.»

Jag har trott, att en bestämmelse, sådan som den af utskottet föreslagna, skulle leda till ganska stora svårigheter. Jag hemställer till hvar och en, som tagit någon del af de protokoll, som måste upprättas vid ett riksdagsmannaval, huruvida det är möjligt att på förhand fastställa ett formulär, som i alla delar kan följas, så exakt, att man icke kan göra den anmärkningen, att det icke är en afvikelse

Om vissa ändringar i gäl- från formuläret. Jag vill endast erinra om, att den bestämmelse, som
 lande bestämmelser i fråga för närvarande är intagen i riksdagsordningen, att valförrättaren skall
 om val till utfärda fullmakt för den valde, ofta visat, att detta icke egt rum
 Andra Kam- i öfverensstämmelse med det formulär, som är intaget i riksdags-
 maren. ordningen, utan afsevärda afvikelser förekommit. Huru ofta före-
 (Forts.) kommer det icke anmärkningar mot, att detta formulär icke har i alla
 delar blifvit följdt? Och detta formulär skall dock endast upptaga
 det positiva resultat, som framgått ur valet, d. v. s. angifva, hvilken
 som blifvit vald. Man har icke att angifva vare sig huru många
 röster den valde och hans motkandidater erhållit, eller hvilka an-
 märkningar, som till äfventyrs under omröstningen blifvit afgifna i
 afseende på personer, som uppträdt och velat rösta, men blifvit vägrade,
 o. s. v. Allt detta skall emellertid upptagas i valprotokollet, för så
 vidt det skall kunna läggas till grund vid pröfning af valförrättnin-
 gens giltighet. Men huru skall det vara möjligt att uppställa ett
 sådant formulär, som passar in på alla de olika förhållanden, som
 kunna förekomma vid ett val? Jag tror icke, att det är välbetänkt
 att i grundlagen fastslå, att protokollet skall affattas »i enlighet med»
 detta formulär. Deremot har jag trott, att det skulle vara till nytta,
 om formulär utfärdades, som skulle vara »till ledning» vid dessa
 protokolls affattande. Man vore då icke bunden utaf den ordalydelse,
 som kan vara fastslagen i formuläret, utan det vore, som sagdt, endast
 en ledning. Jag har därför uti min reservation föreslagit, att detta
 tillägg till tredje punkten utaf 16 § skulle lyda: »Formulär till led-
 ning vid dessa protokolls affattande utfärdas af Konungen», och att
 tillägget till sista stycket uti 18 § skulle lyda: »Formulär till led-
 ning vid detta protokolls affattande utfärdas af Konungen».

Efter denna ändring skulle man åtminstone icke med fog kunna
 påstå, att val skulle kunna ogillas, därför att protokollen icke voro
 affattade i noggrann öfverensstämmelse med formulären, ty formulären
 skulle ju för valförrättaren endast blifva en ledning.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka den ändring i för-
 slaget, att bestämmelserna uti § 16 mom 3 och i § 18 ändras i
 öfverensstämmelse med den utaf mig vid utskottets betänkande fogade
 reservation, och att alltså det föreslagna tillägget komme att lyda
 på förra stället: »Formulär till ledning vid dessa protokolls affattande
 utfärdas af Konungen» och i den senare paragrafen: Formulär till
 ledning vid detta protokolls affattande utfärdas af Konungen».

Häruti instämde herr *Larsson* i Fole.

Herr *Ljungman*: Jag hyser, i motsats till den föregående tala-
 ren, den uppfattningen, att en sådan tolkning af utskottets förslag,
 som han gjorde, icke gerna bör kunna komma i fråga, och detta af den
 anledningen, att utskottets förslag icke fått sådan lydelse, eller är
 skrifvet på ett så befallande sätt, att det skulle tvinga till slafvisk
 efterföljelse. Hade emellertid herr *Johnsson* framställt ett bestämdt

formuleradt yrkande i utskottet, så är det temligen säkert, att det skulle hafva vunnit utskottets bifall, och jag skall för min del icke motsätta mig att reservationen bifalles, i händelse kammaren anser det förmånligare, att lagbudet affattas mindre positivt. I sjelfva verket åsyftar ju både reservanten och utskottet med sina förslag detsamma.

Om vissa ändringar i gällande bestämmelser i fråga om val till Andra Kammarerna.

(Forts.)

Herr Lindblad yttrade: Herr talman, mine herrar! Jag undrar, om den invändning, den ärade reservanten gjort, har den stora betydelse, han tillagt densamma. Första frågan blir, om det icke är en oegentlighet, att, då riksdagsordningen föreskrifver, att för de valda riksdagsmännen fullmakt skall utfärdas enligt i riksdagsordningen bestämd ordalydelse, fastän dessa fullmagter ju utskrifvas af valförrättare, som äro juridiskt bildade, om det då icke, säger jag, är en oegentlighet, att kommunalordförändarna, som icke äro juridiskt bildade, men som hafva åt sig uppdraget att vara ledare af valen i orterna och sålunda handhafva de egentligen grundläggande valen, skola få affatta sina protokoll, huru de behaga. Om nu, såsom utskottet föreslår, Konungen på ett eller annat sätt stadfäste ett formulär, så tror jag, att detta kommer att afhjelpa ett länge känt behof, och det är min personliga öfvertygelse, att kommunalordförändarna ingalunda skola tilltro sig att göra ens så stora afvikelser från det fastställda formuläret, som herrar jurister tillåta sig, enligt hvad vi år efter år se. Jag är dessutom öfvertygad, att kommunalordförändarna ha vid sin sida personer, nemligen valmännen, som, blott de få klart för sig, att det finnes ett formulär till valprotokoll, nog skola se upp med att ordföranden följer detta formulär så långt som möjligt är, och tvärt emot den förste talaren tror jag, att man kan få formulären så affattade att de kunna följas. Af denna anledning och då konstitutionsutskottet nu kommit med ett positivt förslag, ber jag att i alla delar få instämma i detta och yrkar således bifall till detsamma.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan med den af herr *Johnsson* i hans reservation föreslagna ändring.

I *punkten 3* hemställde utskottet vidare:

att Riksdagen måtte i anledning af herr Lindblads motion antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 18 riksdagsordningen att hvilatill vidare grundlagsenlig behandling.

§ 18.

Konungens befallningshafvande åligger att, när val till riksdagsman i Andra Kammarerna erfordras, derom underrätta vederbörande valförrättare, som låter tid och ort för valet i kyrkorna kungöra,

Om vissa ändringar i gällande bestämmelser i fråga om val till Andra Kammaren.
(Forts.)

med särskild föreskrift att elektorval, der det eger rum, skall hållas minst åtta dagar före riksdagsmannavalet. Skulle i någon församling offentlig gudstjänst ej förrättas å söndag, då kungörelsen bör uppläsas, skall, på presterskapets anmodan, vederbörande kronobetjent kungörelsen skyndsamt kringsända. *I kungörelse om omedelbart val i valkrets, som utgöres af två eller flera kommuner, erinras om valprotokollens ofördröjliga insändande till valförrättaren och om dagen för rösternas sammanräknande.*

För kallelse till elektorval gäller i tillämpliga delar hvad om kallelse till kommunalstämma och allmän rådstuga stadgadt är.

Der elektorval hållet är, skall ordföranden i kommunalstämma eller i magistrat, som valet förrättat, åt den eller dem, som fått elektorsbefattning sig uppdragen, såsom fullmagt meddela till rigtigheten bestyrkt utdrag af valprotokollet.

Anm. I händelse hvad utskottet under punkten 2:o i sin hemställan föreslagit skulle vinna Riksdagens bifall, införes härefter vid styckets slutliga affattning följande tillägg: *hvilket affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställles.*

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Ljungman: Med anledning af det beslut, som kammaren nyss fattat beträffande punkten 2, skall jag be att få lemna den upplysningen, att naturligtvis tillägget i anmärkningen till sista stycket under 18 §, som i utskottets förslag lyder: »hvilket affattas i enlighet med formulär, som af Konungen fastställles», i stället skall lyda: »Formulär till ledning vid detta protokolls affattande utfärdas af Konungen.»

Herr Waldenström: Jag vill ej göra något yrkande, men jag tillåter mig att påpeka det oegentliga deri, att en enskild person, nemligen kommunalstämmans ordförande, skall genom offentlig kungörelse i kyrkan underrättas om sina skyldigheter. Den offentliga kungörelsen bör väl icke innehålla annat än sådant, som angår *allmänheten*.

Herr Ljungman: Med anledning af den utaf herr Waldenström framställda anmärkningen skall jag be att få påpeka, att det icke finnes något annat sätt i grundlagen föreskrifvet att delgifva bestämmelser om riksdagsmannaval än genom kungörelser. Att det skulle utfärdas en särskild skrifvelse till valförrättaren, har icke förut varit stadgadt, och jag tror icke, att det är skäl att genom ett nytt stadgande derom ytterligare tillkrängla ifrågavarande lagbud. Det skadar ju icke, att äfven andra än valförrättaren få reda på saken, ty det medför den fördelen, att de, som äro intresserade af valförrättningens rätta förlopp, kunna öfvervaka, att bestämmelserna blifva uppfyllda.

Herr Waldenström: Efter den siste talarens anförande skall jag anhålla att på de af mig framställda grunder få yrka afslag å denna punkt.

Om vissa ändringar i gällande bestämmelser i fråga om val till

Herr Lindblad: Jag vill betona, hvad som står i utskottets betänkande, nemligen att Andra Kammaren redan två gånger förut — 1889 och 1892 — biträdt det förslag, som jag nu afgifvit, eller att man skulle ålägga valförrättare att infordra felande valprotokoll. Då nu emellertid ett afslagsyrkande på förevarande punkt af utskottets betänkande blifvit framställt, så skulle, om detsamma vunne kammarens bifall, det betyda, att kammaren ändrat sin gamla uppfattning. Hittills har endast Första Kammaren motsatt sig den grundtanke, som ligger i mitt förslag.

Andra Kam-maren.

(Forts.)

Jag kan gå med på utskottets motivering för den inskränkning, som utskottet gjort, då det endast föreslagit, att i kungörelsen skulle erinras om valprotokollens ofödröjligen insändande till valförrättaren, enär utskottet förmenar, att åtskilliga olägenheter skulle uppstå, om man införde ett obligatoriskt stadgande, att valförrättaren skulle infordra felande protokoll. Jag kan gå med på detta, därför att jag är öfvertygad om att, i fall kammaren godkänner, hvad utskottet i nästa punkt föreslagit, nemligen att sedlarne skola förvaras, deri torde ligga ett fullt tillräckligt korrektiv mot de felaktigheter, som vid valen hittills egt rum, derigenom att ett eller annat valprotokoll uteblifvit. Jag anser nemligen att, om ett val blir öfverklagadt, så komma i de flesta fall de då bevarade valsedlarna att infordras och underkastas granskning, samt ny sammanräkning att förrättas. Således vill jag för min del fullkomligt förena mig i hvad utskottet här föreslagit, men, såsom jag förut sagt, tror jag, att ett bifall till det af herr Waldenström framställda yrkandet skulle betyda, att Andra Kammaren ändrat sin hittills intagna ståndpunkt.

Det är af denna anledning, som jag, herr talman, anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr vice talmannen Danielson: Jag kan icke inse annat, än att herr Waldenströms yrkande är ganska olämpligt, ty för landsbygden är det väl behöfligt, att man får reda på, hvilken dag protokol-len skola vara aflemnade till domhafvandena och rösterna sammanräknade. Det är således en offentlig kontroll, som jag icke anser vara öfverflödig. Det skulle därför förundra mig, om kammaren skulle vilja biträda den mening, som herr Waldenström uttalat, ty då skulle allmänheten icke hinna att följa med valen, och den, som ville taga del i en valförrättning eller anförä besvär öfver den, skulle icke få reda på vare sig det ena eller det andra.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr A. Hedin.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan med den af herr Ljungman under öfverläggningen föreslagna ändring.

Punkterna 4—6.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 5.

Efter föredragning vidare af bevillningsutskottets betänkande, n:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften, biföll kammaren, hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 6.

*Om utredning
med anledning
af brist
på sökande till
folkskole-
lärareplatser.*

Slutligen föredrogs Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 22, i anledning af väckt motion om utredning med anledning af brist på sökande till folkskolelärareplatser.

Utskottet hade den 6 sistlidne april fått till sig hänvisad en inom Andra Kammaren af herr *P. O. Lundell* väckt motion (n:o 176), i hvilken hemstälts:

»att Riksdagen måtte ingå till Kongl. Maj:t med en anhållan, att Kongl. Maj:t ville låta fortast möjligt utreda i hvad mån ökade tillfällen till undervisnings erhållande vid rikets manliga och qvinliga folkskolelärareseminarier erfordras för beredande af tillgång på tillräckligt antal sökande till lediga lärareplatser, samt att Kongl. Maj:t ville till nästa Riksdag inkomma med sådant förslag till seminariernas utvidgning, hvartill den föranstaltade utredningen kan föranleda».

Utskottet hemställde emellertid, att motionen ej måtte föranleda till någon kammarens åtgärd.

Ordet begärdes af

Herr Grundell, som yttrade: Jag har begärt ordet för att uttala mitt instämmande i motionens syfte.

Hvad motionären framhållit, nemligen att det för närvarande råder brist på kompetenta sökande till folkskoleläraresysslor, har utskottet icke förnekat, men beträffande orsaken till denna brist och medlen för densammas afhjelpande råder en betydlig meningsskiljaktighet mellan utskottet och motionären.

Motionären menar, att den egentliga orsaken till denna brist ligger deri, att det saknas utrymme i seminarierna, under det att utskottet menar, att bristen beror hufvudsakligast dels derpå, att underhaltiga kunskaper finnas hos en stor del inträdessökande, dels ock på den utsträckning, hvari ordinarie lärare begagnat sig af rättigheten

att söka tjenstledighet, sedan de genom kongl. kungörelsen den 1 juni 1894 erhållit förmånen att vid sjukdomsfall åtnjuta statsbidrag till vikariens aflönande. Medan motionären håller före, att den påpekade svårigheten är af så betänkelig art, att kraftiga åtgärder för dess undanrödjande ofördröjligen böra vidtagas, anser utskottet, att den antydda bristen är tillfällig och på väg att upphöra.

Om utredning med anledning af brist på sökande till folkskolelärareplatser.
(Forts.)

En omständighet, som medverkat till den nuvarande knappa tillgången på lärare, antyder utskottet på sid. 16 med de orden, att staten har en viss skyldighet att ej locka flera in på denna bana, än som kunna få sin utkomst af densamma. Väl kan det icke bestridas, att här uttalas en sanning, som är värd att tagas i betänkande, men å andra sidan torde det icke saknas grund för det antagandet, att seminarieelevernas antal i icke ringa mån skulle kunna ökas, utan att derigenom i nämnvärd grad för dem skulle minskas utsigterna till befordran. Huru emellertid det af motionären åsyftade målet må kunna vinnas, derom vill jag icke uttala någon mening, så mycket mindre som jag är öfvertygad, att chefen för ecklesiastikdepartementet säkerligen skall taga i ompröfning, hvad som från regeringens sida i förevarande fråga kan och bör göras. Att motionären icke saknat fog för sin framställning, det tror jag mig kunna finna äfven deraf, att i min hemtrakt svårigheter liknande dem, han påpekat, ofta förekommit.

Till belysning häraf skall jag tillåta mig anföra några rader ur ett bref, som kommit mig tillhanda från en skolrådsordförande. Han säger: »Jag, som har flera folkskolor, har haft stora och svåra bekymmer för att upprätthålla undervisningen. Annonserande har ej hjälpt, ehuru omkring 40 kronor om året utgifvits därför. För närvarande hvilar en folkskola till början af juni, då jag från Kalmar seminarium hoppas få en vikarie. Folkskolan vid kyrkan i Tegneby skötes af småskolelärarinnan. Huru är då förhållandet vid flyttande folkskolor, då ej lärare erhållas vid de fasta? Till en tjenst i Walla fingo vi nyligen blott en svag sökande, ändock der är fortsättningskola och klockaretjenst m. m., så att lönen uppgår minst till 1,200 kronor och 1,300 kronor efter fem år».

Jag har, hr talman, icke något yrkande att framställa.

Vidare anförde:

Herr Lundell: Man bör naturligtvis vara utskottet tacksam för den mycket omfattande utredning, som det gjort i denna fråga. Men det är ändå klart, att det kan finnas åtskilliga bristfälligheter och att Kongl. Maj:t möjligen kunde gjort utredningen litet fullständigare, än den korta tiden medgifvit utskottet att göra. Nu får utskottet bära det moraliska ansvaret för hvad följden blir, om ingenting åtgöres i saken. Jag skall be att få anföra några uppgifter, som jag fått, om huru stora svårigheter förefinnas i detta hänseende på

Om utredning med anledning af brist på sökande till folkskolelärareplatser. jag skall citera några mig meddelade upplysningar i bref jemte några tidningsnotiser.

(Forts.)

I en tidning läste jag följande notis:

»Brist på folkskolelärare råder både i städer och på landsbygden.

Då på nästan alla lefnadsbanor framtidsutsigterna äro större, är en dylik brist föga anmärkningsvärd. Den bör emellertid för statsmagterna utgöra en ytterligare maning, att med det allra snaraste genomföra den ifrågasatta löneförbättringen, skrifver Sv. L. T.»

En annan tidningsnotis lyder så:

»Ondt om skollärare synes det vara, då till vikarier behöfver antagas pensionerade skollärare, ja till och med oexaminerade. I Hålanda församling, Elfsborgs län, har man oaktadt allt annonserande icke lyckats erhålla någon vikarie till de förenade tjänsterna, utan skötes skolläraryrket till vidare af pensionerade läraren Jöns Mauritson derstädes och organistbefattningen upprätthålles af en hemmansegare-son från Tunge, skrifves till Göteborgs Aftonblad.»

I Svensk läraretidning, n:o 13 detta år, anföres:

»I brist på folkskolelärare måste i Nora socken, Vestmanland, ordinarie småskolelärarinnorna sköta folkskolorna i Tarnsjö och Ingbo, under det deras egna platser uppehållas af vikarier.»

Från en folkskoleinspektör, som tillika är seminarie- rektor, har jag fått följande meddelande:

»Endast inom mitt lilla inspektionsområde (34 skoldistrikt) uppehålls en tjänst, i Köping, af en pensionerad gammal lärare, i Algutsrum af en stud. privatlärare, i Hulterstad af en f. d. småskolelärarinna. Inga sökande — kompetenta — ha trots upprepad annonsering i båda skoltidningarna och i landsortstidningar anmält sig. I Algutsrum kommo, då annonsen sade: i nödfall kunna äfven icke examinerade anmäla sig — fem, bland dem en fil. kand. och en, som aflagt juridisk examen — så har det blifvit mig meddeladt af kyrkoherden; jag har ej sjelf sett papperen.

I Repplinge har man ett helt år förgäfvets annonserat ledig en folkskoleläraretjänst förenad med klockare och organisttjänst. Fullständiga förslag ha icke kunnat erhållas till någon tjänst på Öland under de sista åren, utan församlingarna nödgas taga den ende som söker. Så har det varit i Södra Myckleby och nu senast i Persnäs. I Högby kommo två sökande.»

En skolrådsordförande från Skåne har skrifvit till en seminarie- lärare följande meddelande:

»Vi hafva annonserat efter vikarie, skrifvit till flera seminarier, men förgäfvets.»

En annan skolrådsordförande från Bohuslän skrifver:

»Här omkring råder ett allmänt missnöje bland skolrådsordförandena öfver vederbörandes åtgärder att inskränka elevantalet vid seminarierna, och jag antager, att det ej dröjer länge, förrän detta missnöje gifver sig till känna vid Riksdagen — ty blott häromkring finnas flera skolor, som måste uppehållas af oexaminerade lärarinnor,

och det är förgäfvets att offra pengar på annonser. — — — — Om utredning med anledning af brist på sökande till folkskolelärareplatser. (Forts.)

Antingen måste nya seminarier inrättas eller flera elever vid de nuvarande intagas; ty församlingarna hafva rätt att fordra åtgärders vidtagande, då ett missförhållande fortfar år efter år och rent af odugliga lärare strax antagas till ordinarier (ty sådana finnas verkligen).»

En folkskoleinspektör från södra Kalmar län skriver:

»Under de år, jag varit folkskoleinspektör i Kalmar stift har jag gjort den erfarenheten, att brist på lärarekrafter för folkskolan förefinnes likasom ock hvilket menligt inflytande detta haft på de folkskolor, som råkat ut för verkningarne. Under min i går afslutade inspektionsresa sammanträffade jag med 3 lärare, som i år ämnat afgå med pension och derefter taga vikariat på grund af rådande lärarebrist för att sålunda uppbära både pension och lön. Inom Norra och Södra Möre äro denna dag 3 pensionerade lärare tjänstgörande i folkskolor och 1 småskolelärarinna. Skolråden ha gjort allt, hvad man rimligtvis kan fordra, men tvingats att antaga hvad som erbjudit sig för att skolorna ej skulle komma att stå överkamma. Och det är ingalunda svåra skolor, utan äfven gynnsamt anordnade, som råka ut för sådana olägenheter. Under förra året måste jag vid inspektioner tillråda pensionsberättigade lärare, som önskade afgå vid årets slut, att tjänstgöra äfven kommande vårtermin, enär ingen säkerhet fans för att erhålla vikarier vid nyåret. Seminariektörerna kunna förtälja åtskilligt om de erbjudanden af platser, som årligen ingå till dem från skolråden, innan ännu 4:de klassens elever äro utexaminerade.

Det är enligt mitt förmenande en lifsfråga för vår folkskola, att hon genom statens försorg erhåller tillräcklig lärarekraft. Och de många inträdessökande, som endast af bristande utrymme måste afvisas, visa, att syftet i eder motion är den rakaste och verksammaste utvägen att skaffa hjälp i nöden.

Mottag derför, herr riksdagsman, mitt varma tack för edert sträfvande och måtte detsamma få god framgång.»

Är det nu så, som utskottet säger, att allting i detta fall afhjelpes och blir bra utan att något behöfver göras, så är detta naturligtvis det allra bästa. Men utskottets statistik kan nog, som jag anförde, hafva åtskilliga brister. En sådan är, att icke folkskoleinspektörerna i orterna blifvit hörda. De hade nog kunnat anföras åtskilligt. Vidare vill jag framhålla, att i utskottets utlåtande såsom det behöfliga antalet folkskolelärare angifves antalet af dem, som afgå med döden eller blifva pensionerade. Det är medeltalssiffror för en förflyuten tid, som angifvas; men det är klart, att dessa icke gälla nutiden eller framtiden, derför att de, som afgå nu eller pensioneras, förskrifva sig från den tid, då de tillsattes, d. v. s. en 25 år tillbaka ungefär. Men vid den tiden var skolornas antal mycket mindre än nu. År 1870 var det 4,000, nu är det 6,680 ungefär. Deraf är

Om utredning med anledning af brist på sökande till folkskolelärareplatser. det klart, att antalet afgångne lärare också stigit och alltjemt fortfarande att stiga och att behovet af lärare kommer att ökas.

Om nu olägenheterna äro så stora, som det från många håll framhålles, jag har naturligtvis fått kännedom om endast ett ringa antal fall af dem, som förefinnes, så är det tydligt, att saken blir mycket svårare, om icke någon åtgärd vidtages, som ganska snart afhjelper dessa missförhållanden. Det kan naturligtvis icke vara lämpligt, att de ordinarie folkskolelärarne efter sin afgång få sjelfva vikariera och uppbära både lön och pension. Ändamålet — nemligen att församlingarna skulle få goda och friska lärarekrafter till ersättning för de uppoffringar, som både de och staten göra för att pensionera lärarne — vinnes alldeles icke under dessa omständigheter.

Utskottet har beräknat, att om det utexamineras från seminarierna 300 elever om året, skulle bristen fyllas. Nu har emellertid de utexaminerades antal icke varit 300; och det är alls icke sannolikt, att antalet af dem, som komma till användning, kan gå upp till 300. Ty man får ju tänka, att det icke är alla af de utexaminerade, som kunna komma till användning. Åtskilliga, i synnerhet lärarinnor, komma ju aldrig att tienstgöra i skolan, och man får icke heller beräkna, att hvarje lärare skall göra det. Det är därför naturligt, att man måste intaga ett större antal lärareelever än antalet af de lärare, som man behöfver, om man vill, att detta behof skall blifva fylldt. Nu har af utskottet angifvits, att brist vore rådande sedan 1891; men ingenting har, såvidt jag vet, gjorts för att öka antalet platser vid seminarierna. Tvärtom har man inskränkt dem det sista året, så att år 1896 visar långt mindre antal intagna, än året förut visat.

Utan att några nya seminarier behöfva inrättas, finnas dock åtskilliga andra utvägar för att snabbt nog kunna få bristen afhjelpat, t. ex. genom inrättande af parallelklasser vid de nuvarande seminarierna. Åtminstone i Kalmar kunde detta lätt låta sig göra, hvarigenom man i första klassen kunde intaga ett dubbelt antal elever. Men, som sagdt, riksdagstiden är nu så långt framskriden, att en skrifvelse i ämnet svårligen lär kunna komma till stånd, hvadan man får inskränka sig till att hoppas, att förhållandena genom motionen och utskottets utredning blifvit så påpekade, att vederbörande i alla händelser vidtaga några åtgärder för att afhjelpa de nu rådande olägenheterna.

Det är nog troligt, att tidningspressen och den pedagogiska icke minst genom en hel del kanske något öfverdrifna artiklar om öfverflödet på lärare för några år sedan bidragit till att framkalla den nu rådande bristen. Jag hoppas, att denna rätt inflytelserika press nu också vill bidraga till att afhjelpa bristen.

Jag vill slutligen ännu en gång framhålla, att utskottet och dess ordförande få påtaga sig det moraliska ansvaret, om, till följd af utskottets åtgörande i frågan, de så bittert öfverklagade olägenheterna

till men för folkundervisningen få fortfara utan att något åtgöres i saken. *Om utredning med anledning af brist på sökande till folkskolelärareplatser.*

Något vidare yrkande kan jag icke nu framställa, då det är så nära inpå riksdagens afslutande.

Herr Hammarlund: Då den föregående talaren icke gjort något yrkande, kunde det kanske vara öfverflödigt att här försvara utskottets betänkande. Hvad som här anförts, har egentligen endast varit egnadt att ytterligare bestyrka, hvad som i utskottets betänkande blifvit yttradt. Båda de föregående talarne hafva särskildt lemnat åtskilliga exempel på, att det för närvarande råder brist på folkskolelärare. Ja, detta har utskottet också med ganska stor styrka och med anförande af statistiska siffror påpekat.

För afhjelpande af lärarebristen tjenar det emellertid ej till något att utvidga de manliga seminarierna, då redan nu vid dem finnas platser för så många elever, som pläga godkännas i inträdesexamen. Att till de manliga seminarierna ej flera med begåfning och håg för lärarekallet utrustade personer söka inträde, beror nog — såsom en af seminariektörerna framhållit — derpå, att »utsigtorna på andra banor än folkskolelärarebanan äro mera lockande.» Genom att utvidga de qvinliga seminarierna eller inrätta ytterligare ett dylikt seminarium skulle visserligen flera *lärarinnor* kunna erhållas, men ett sådant steg borde efter mitt förmenande ej tagas, förrän verklig visshet vunnits derom, att man för framtiden kan bereda plats åt alla de sålunda utexaminerade.

Om man slår upp sid. 8 i utskottets betänkande, finner man der en jernförelse mellan det årliga behovet af nya lärarekrafter och det årliga tillskottet af utexaminerade lärare och lärarinnor. Man finner då, att i slutet af 1880-talet stort öfverflöd på lärare rådde. Så t. ex. utexaminerades år 1888 112 lärare och lärarinnor mera, än som då kunde få plats vid folkskolorna. Dessa måste alltså söka sig in på andra banor eller ock taga plats vid småskolor eller mindre folkskolor med en lön af 300 å 350 kronor. Såsom synes på sid. 11, var det under fyra år icke mindre än 80 examinerade folkskolelärare- och lärarinnor, som i brist på annan anställning togo småskolelärareplatser eller dermed jernförliga anställningar. På grund deraf, att alla de utexaminerade icke kunde få plats vid folkskolorna, var det gifvet, att tilloppet af elever till seminarierna under de närmast följande åren skulle blifva mindre. Detta åter hade till följd, att förhållandena så småningom utjmnade sig. Och eftersom vid slutet af 1880-talet och början af 1890-talet de inträdessökandenas antal varit så litet, har under 1890-talets första år de utexaminerades antal sjunkit högst betydligt. Medan år 1886 utexaminerades 317 lärare och lärarinnor, utgjorde de utexaminerades antal år 1892 endast 190. Men sedan har antalet åter stigit, så att det var 1893 202, 1894 210, 1895 244 och 1896 265; och i år är det antagligt, att antalet

Om utredning från seminarierna utexaminerade kommer att blifva ungefär 300. Men om detta antal, som faktiskt kan årligen utexamineras från de nuvarande seminarierna, jämföres med det antal, som verkligen behöfves, finner man, att inga särskilda åtgärder erfordras för att afhjelpa den under ett par år rådande bristen.

(Forts.)

Hvad som gjort, att under de senaste åren bristen varit särdeles märkbar, är utfärdandet af den kongl. kungörelsen af den 1 juni 1894 angående statsbidrag till aflönande af vikarie för ordinarie lärare eller lärarinna vid sjukdomsfall. Denna har vållat, att på en gång behöfts mer än 100 *examinerade* vikarierande lärare för hela landet. Det är visserligen sant, att man hade ett öfverskott af lärare från slutet af 1880-talet, men alla dessa voro icke nu tillgängliga, utan en del hade gått in på andra banor. Emellertid synes det, som om vi nu skulle finna oss vid en vändpunkt. Och sedan vi en gång fått dessa något öfver 100 vikarier, skola vi naturligtvis icke behöfva årligen för detta ändamål utexaminera flere nya lärarekrafter, än som motsvarar *ökningen* i de sjuka lärarnes antal — alltså troligen på sin höjd ett 20-tal. Det skall sammanlagdt icke ens behöfvas 300 nya lärare för år, hvilket tillskott dock, som sagdt, är att vänta under de närmaste åren. Det synes då, som om några särskilda åtgärder icke skulle behöfva vidtagas för att fylla behovet af lärare, i synnerhet om man söker få in vid seminarierna sådana lärjungar, som kunna på normal tid genomgå seminariet och icke behöfva sitta öfver två år uti samma klass.

Skulle det emellertid komma att visa sig, att under den närmaste tiden tillgången på lärarekrafter icke motsvarar behovet, blifver det naturligtvis nödvändigt att på något sätt söka afhjelpa bristen, men för närvarande torde det vara rådligast att intaga en afvaktande hållning.

Jag tillåter mig alltså hemställa om bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Ernst Carlsson*.

Herr Lundell: Som jag förut anført, är den föreliggande statistiken egnad att ingifva förhoppning om att bristen på lärare snart skall upphöra, men den är nog ganska knapphändig. Det skulle verkligen medföra stora olägenheter, om de nuvarande förhållandena finge fortvara allt för länge.

Men denna statistik kan betraktas äfven från en annan sida. Om man antager, att en lärare skulle tjenstgöra såsom ordinarie i medeltal i 25 år, och delar det nu förefintliga antalet skollärare med 25, finner man, att det årligen behöfs ett antal af 227 nya lärare att ersätta de afgangna. Läger man härtill antalet nyinrättade lärare-tjenster, som under den senaste tiden årligen utgjort omkring 130, kommer man till en siffra af 357, angifvande behovet af nya lärare för år. Det kan naturligtvis sättas i fråga, huruvida detta antal nu genast skall behöfvas; men man kan vara öfvertygad, att behovet

af skollärare är i ständigt stigande, och man får vara betänkt på att räkna icke med medeltalet från de senaste 10 åren, utan med en högre siffra, beroende derpå, att antalet skolor efter hand ökas. Om man icke något så när i tid vidtager de erforderliga åtgärderna för att få ett ökad antal lärare, kommer man att fortfarande stå kvar i samma dilemma som nu, då vi hafva att göra med en svår brist. *Om utredning med anledning af brist på sökande till folkskolelärareplatser.* (Forts.)

Det har i läraretidningen framhållits, att det just är lönefrågan, som är en väsentlig orsak till bristen. Jag medgifver visserligen, att den ifrågasatta löneförhöjningen nog kan vara behöflig, men jag kan icke anse, att det är denna lönefråga, som är den väsentliga orsaken till folkskolelärarebristen, utan denna beror just derpå, att vid seminarierna icke intagits ett så stort antal elever, som kunnat erfordras. Jag anser det därför vara alldeles oberättigadt, att från ecklesiastikdepartementet just under de senaste åren utgått mycket starka påtryckningar i syfte att minska antalet af de elever, som blifvit intagna vid lärareseminarierna.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herrar *Staaß*, *Oden-crants* och *Kronlund* under morgondagen.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 1,12 e. m.

In fidem
E. Nathorst Böös.

Torsdagen den 13 maj.

Kl. 7,30 e. m.

Enligt utfärdadt anslag sammanträdde kammarens ledamöter nu å nyo; och leddes dervid kammarens förhandlingar af herr vice talmannen.

§ 1.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 76, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjette hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet;

n:o 77, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

n:o 97, i anledning af Riksdagens år 1896 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1895;

n:o 98, i anledning af kongl. maj:ts proposition angående disposition af en del till kronoparker afsatta områden inom Kristianstads län;

n:o 99, i anledning af kongl. maj:ts proposition angående försäljning af tre till förra hospitalshemmanet $\frac{5}{8}$ mantal Stäfvie n:o 19 i Malmöhus län hörande lägenheter; och

n:o 100, i anledning af kongl. maj:ts proposition angående restaurering af det så kallade Gamla kungshuset i Stockholm.

§ 2.

Till bordläggning anmälades:

bevillningsutskottets betänkande n:o 26, angående beräkning af vissa bevillningar för år 1898;

bevillningsutskottets betänkande n:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition rörande deklaration med Frankrike angående ordnande af de Förenade Rikenas traktatförhållanden med regentskapet Tunis;

bevillningsutskottets betänkande n:o 28, i anledning af väckta motioner dels om nedsättning af tullen å kaffe, dels ock om upphäfvande af samma tull.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7,40 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.
